

Motion till riksdagen 2008/09:Ub27

av Mats Pertoft m.fl. (mp)
med anledning av prop. 2008/09:171

Offentliga bidrag på lika villkor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår förslaget om att skollagens formulering om krav på hänsyn till skolans åtagande och elevens behov ska tas bort.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med lagförslag som gör det möjligt för en kommun att efter beslut i fullmäktige ålägga samma nedskärning under verksamhetsåret för enskilt bedriven verksamhet som för kommunalt bedriven verksamhet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om detaljeringsnivån för kostnadsposter som ska ingå i grundbeloppet till enskilda förskolor, fritidshem, förskoleklasser och fristående skolor.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inte ange schablonbelopp för administrativa kostnader i förordning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ersättningen för lokalkostnader ska ske på samma sätt för den fristående skolan eller verksamheten som för den kommunalt drivna skolan eller verksamheten.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en skyldighet för kommunen att förhandla om utformningen av varje elevs individuella program och kostnad med utgångspunkt i motsvarande programkostnad och tilläggskostnad.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en skyldighet för kommunen att med gymnasie-särskolan förhandla om kostnad med hänsyn till skolans åtagande och elevens behov.
8. Riksdagen avslår förslaget om att föreskrifter bör meddelas om särskilda bidragsbelopp i riksprislistan för de nationellt fastställda inriktningarna musik inom det estetiska programmet samt för transport och logistik inom fordonsprogrammet.

Fel! Okänt namn på

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge skolinspektionen i uppdrag att ta fram ett tillägg till riksprislistan som omfattar alla de nationellt fastställda inriktningarna.

Motivering

Det utredningsuppdrag som ligger till grund för propositionen kom till med stöd av Miljöpartiet de gröna under förra mandatperioden (bet. 2005/06: UbU13, rskr. 2005/06:240). Syftet var att skapa mer rättvisa och lika regler för fristående skolor jämfört med kommunala sådana. Utredningen hade i uppdrag att bl.a. föreslå hur lagstiftningen på några områden ska ändras så att offentliga och enskilda förskolor och skolor ska kunna bedriva verksamhet på lika villkor.

Ett förslag vi välkomnar är att fristående skolor ska ges möjlighet att överklaga den kommunala skolpengen som förvaltningsbevär, dvs. man ska kunna överklaga hur stor summan är. Detta är en fråga som Miljöpartiet har drivit länge.

Men i övrigt kan man säga att regeringen har gått alltför långt i sin detaljeringsgrad av bidragsbestämmelserna och frångått den hittillsvarande principen att fristående skolor ska få samma bidrag som kommunala skolor med hänsyn tagen till skolans åtagande och elevens behov.

Miljöpartiets grundinställning är att kommunala och fristående skolor ska få samma ersättning/elevpeng på lika villkor och för samma åtagande.

Grunderna för beräkning av bidrag

Regeringen föreslår att en kommuns bidrag för ett barn i enskild verksamhet eller en elev i en fristående skola ska bestämmas enligt likabehandlingsprincipen. Bidraget ska beräknas enligt samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till den egna verksamheten av motsvarande slag. Det är bra.

I dagsläget finns i lagstiftningen begreppet att bidraget *ska bestämmas med hänsyn till skolans åtagande och elevens behov* efter samma grunder som kommunen tillämpar i förhållande till den egna verksamheten. Dessa formuleringar vill regeringen ta bort och ersätta med en uppräkningsform av vad bidraget ska avse. Vi anser inte att det är en bra förändring. Innehållet i begreppen har utvecklats i rättspraxis, och det kan förväntas bli ytterligare klarlägganden eftersom det ska bli möjligt att överklaga beloppen som kommunen valt att sätta. Att, som regeringen föreslår, räkna upp vad bidraget ska avse att ersätta riskerar att bli fyrkantigt, detaljstyrt och alltför snävt. Vi anser att det är ett misstag och att de tidigare formuleringarna om krav på "hänsyn till skolans åtagande och elevens behov" bör behållas.

Bidrag i förhållande till budget

För att lika förhållanden ska råda föreslår regeringen att eventuella ytterligare resurser som ges till en kommunal verksamhet under budgetåret också i samma utsträckning måste ges till de fristående skolorna och den enskilda verksamheten. Det kan t.ex. handla om att en kommun väljer att fördela extra-resurser med utgångspunkt i socioekonomiska faktorer eller studieresultat. Det måste då vara självklart att det är dessa faktorer som ska ligga till grund för fördelningen och inte fördelas olika beroende på vem huvudmannen är för verksamheten.

Detta är bra. Miljöpartiet de gröna menar dock att samma sak måste gälla även i den omvända situationen. Om kommunfullmäktige beslutar om budgetnedskränningar under året, är det orimligt om enbart den kommunala verksamheten skulle drabbas av detta. De fristående verksamheterna måste också löpa samma risk. Risken för nedskränning måste man inom verksamheten ta med i beräkningen när man bedriver verksamhet som i grunden är en kommunal angelägenhet och bedrivs med skattemedel. Det är viktigt att samma villkor gäller i goda som hårda tider. I dagsläget gör såväl regeringen som utredningen bedömningen att det inte är möjligt att återkräva redan beviljade bidrag utan särskilt lagstöd eftersom det står i strid med den grundläggande förvaltningsrättsliga principen om att inte ändra ett gynnande förvaltningsbeslut. Vi anser därför att lagen behöver ändras på denna punkt.

Grundbelopp och tilläggsbelopp

Miljöpartiet de gröna anser att principen om ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp är bra. Vi anser dock inte att uppdelningen och detaljeringsnivån är av godo.

Regeringen föreslår att grundbeloppet ska omfatta ett antal olika kostnadsposter. När grundbeloppet fastställs ska det framgå att och hur kommunen räknat in dessa poster. Samtidigt säger regeringen att avsikten inte är att kommunen ska vara skyldig att utforma sin budget så att den är uppdelad med dessa kostnadsposter. Den ska mer kunna fylla en funktion som riktlinje eller checklista för kommunen. Regeringen poängterar vidare att kommunens bidragssystem inte ska bli detaljstyrande för hur de fristående skolorna disponerar sina resurser. Det skulle vara en förlegad regelstyrning, strida mot grunderna för mål- och resultatstyrning av skolan och inskränka på skolornas frihet att utifrån lokala behov och situationen kunna göra egna prioriteringar av hur stora resurser man avsätter till ett visst ändamål.

Vi menar att resonemanget haltar. Man säger sig inte vilja styra, men styr tydligt, både genom de preciseringsåtgärder som görs i propositionen och genom att avse att specificera dessa ytterligare per kostnadspost i förordningen (1996:1206) om fristående skolor. Vi säger nej till en sådan detaljreglering. Resonemangen skulle passa väl i en del av en handbok för kommuner för att räkna ut skolpengen, men vi anser inte att de hör hemma i lagtext.

Fel! Okänt namn

Måltidsavgifter

Det föreslås bli tydligt att kommunens bidrag till en fristående gymnasieskola bör innefatta ersättning för skolmåltider om en sådan ersättning lämnas till kommunens gymnasieutbildning. Det ska alltså bli lika villkor, och det är bra. Utredningen kom till den något märkliga slutsatsen att den fristående skolan också skulle kunna välja att trots ersättning från kommunen ändå kunna ta ut måltidsavgift. Många remissinstanser har varit negativa mot detta, och regeringen väljer att gå emot utredningen och föreslå att en fristående gymnasie- eller gymnasiesärskola som får ersättning för måltidsavgifter inte bör få ta ut avgift. Vi anser att detta är mycket viktigt. Att betala för skolmaten är för varje ung människa och familj en påtaglig utgift. Med tanke på de inkomstskillnader som familjer har ska det aldrig få vara ett dolt skäl till val av skolform om det finns gratis skolmat eller ej. Ur folkhälsoperspektiv anser vi för övrigt att skolmaten är av mycket stor betydelse. Om den tillagas väl och är god är mycket vunnet, såväl utifrån hälsoskäl som prestationsmöjlighet. Mat, dess ursprung, förädlingsprocesser, förpackning, transporter etc. innebär dessutom en möjlighet till pedagogiskt innehåll i undervisningen som inte ska underskattas. Av dessa skäl ska skolor också kunna omfördela och lägga mer av tonvikten på maten, utan att detaljregler sätter stopp för detta.

Fel tänkt med schablonavgift för administrativa kostnader

Regeringen vill införa ett schablonbelopp på 3 % för administrativa kostnader, och den vill att det ska anges i förordningen om fristående skolor.

Vi menar att likabehandlingsprincipen måste gälla över hela linjen. Kommunen ska därför ersätta friskolor med motsvarande belopp som den kommunala skolverksamheten uppbär för administration lokalt på skolan och tillhörande administration centralt.

Lokalkostnader

Regeringen vill att ersättningen till den fristående skolan eller verksamheten för lokalkostnader ska motsvara kommunens genomsnittliga lokalkostnader per barn eller elev i motsvarande verksamhet eller skolform. Utöver detta vill regeringen att det ska finnas en regel för särskilda skäl i förordningen. Om det finns särskilda skäl ska ersättningen motsvara en fristående skolas faktiska kostnad, om den bedöms som skälig.

Vi menar att det är mycket viktigt att samma regler gäller. Lokalkostnad är en mycket central kostnad, och ofta debatteras skilda villkor för kommunala och fristående skolor och verksamheter på denna punkt. Det är helt enkelt viktigt att ersättningen till den fristående skolan eller verksamheten betalas ut på samma sätt som för den kommunala verksamheten när det gäller lokalkostnader. Om kommunen ersätter sina verksamheter utifrån en genomsnitts-

kostnad per elev ska samma regel gälla även för de fristående enheterna, och samma sak ska gälla om de kommunala verksamheterna får ersättning utifrån de faktiska lokalkostnaderna.

Särskilt kostsamma utbildningar

Regeringen anser att föreskrifter bör meddelas om särskilda bidragsbelopp i riksprislistan för de nationellt fastställda inriktningarna musik inom det estetiska programmet och transport och logistik inom fordonsprogrammet. Vi menar att det är märkligt att enbart lyfta fram dessa två när det finns andra inriktningar med andra kostnadsnivåer. Vi anser att förslaget bör avslås. I stället bör Skolinspektionen få i uppdrag att komplettera riksprislistan, som i dag innefattar de nationella programmen, till att också omfatta alla de nationellt fastställda inriktningarna.

Bidrag till individuella program i gymnasieskolan

Utredningen föreslog att bidrag för elever som går på gymnasieskolans individuella program ska bestämmas på samma sätt som resursfördelningen till kommunens egna individuella program, och om sådana inte finns ska bidraget bestämmas enligt den s.k. riksprislistan, som även skulle innehålla bidragsbelopp för individuella program. Förslaget om riksprislista har på denna punkt mött kritik, och regeringen föreslår i propositionen att enbart hemkommunen ska betala det belopp som överenskommits med skolan. De formuleringar som funnits tidigare i lagen om att hänsyn ska tas till skolans åtagande och elevens behov ska tas bort, eftersom man anser att den är överflödig.

Miljöpartiet de gröna anser att det är bra att riksprislistan inte omfattar de individuella programmen. Poängen med de individuella programmen är just att de ska utformas utifrån varje individs behov.

Däremot anser vi att det även fortsättningsvis är mycket viktigt att behålla formuleringarna om *att hänsyn ska tas till skolans åtagande och elevens behov*. Det lyfter fram individualiteten i varje enskilt fall på ett viktigt sätt, något som är viktigt att värna.

Vi anser också att det skulle behöva göras tydligt att kommunerna ska vara skyldiga att förhandla kostnadsnivå. Ett förslag till utgångspunkt i förhandlingen är vad respektive program kostar i den ordinarie gymnasieskolan och därtill ett tillägg för det individuella programmet. I propositionen saknas skrivningar om skolans åtaganden i det här sammanhanget, trots att det finns rättsfall på området som nyligen avgjorts, vilket hade varit viktigt att ta upp.

Gymnasiesärskolan

De förändringar regeringen föreslår när det gäller bidrag för en elev i en fristående gymnasiesärskola instämmer vi i. Det ska bestämmas enligt samma

Fel! Okänt namn på

grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till utbildning i gymnasiesärskola som kommunen själv erbjuder. Om kommunen inte har en egen sådan utbildning ska bidraget bestämmas enligt den s.k. riksprislistan, som ska innehålla ett bidragsbelopp för gymnasiesärskolan. Föreskrifter ska meddela om grundbelopp, och till detta schablonbelopp ska ersättning för elevens särskilda behov betalas ut.

Vi anser dock, i likhet med vårt resonemang ovan angående det individuella programmet, att kommunen bör ha en förhandlingsskyldighet att förhandla kostnad med hänsyn till skolans åtagande och elevens behov.

Skolpliktsavdrag

Regeringen föreslår att s.k. skolpliktsavdrag inte ska kunna göras när en kommun bestämmer bidraget för en elev i en fristående skola. Det överensstämmer också med utredningens förslag.

Från Miljöpartiets sida anser vi att det finns kostnader som följer med det speciella ansvar som kommunerna har enligt lagen. Kommunen ansvarar för att alla barn får en plats i grundskolan och har också ett uppföljningsansvar för alla ungdomar efter grundskolan. Kommunerna har även ett ansvar att vid t.ex. en nedläggning av en fristående grundskola erbjuda eleverna nya skolplatser. Detta ansvar följer däremot inte med kommunens roll som skolhuvudman utan är en följd av att kommunerna alltid har ett övergripande samhällsansvar för alla medborgare. Det är så att säga inte de kommunala skolornas ansvar utan kommunens. Utifrån detta resonemang instämmer vi i regeringens förslag att avskaffa det s.k. skolpliktsavdraget och förutsätter att kommunerna redovisar de kostnader som uppstår i samband med det övergripande samhällsansvaret i skolfrågor på grund- och gymnasieskolnivå på en mera central nivå och därmed inte påverkar skolpengen.

Stockholm den 1 april 2009

Mats Pertoft (mp)

Lage Rahm (mp)

Peter Rådberg (mp)